

**MAGNE
LERHEIM**

**Kvifor Noreg
bør bli medlem
av dei europeiske
felleskapa**

Foredrag holdt på
Venstres landsmøte
3.mars 1972

Utgitt av
"JA til EF"
Aksjonen

Dette er det innleiingsforedraget
assisterande universitetsdirektør
Magne Lerheim heldt på Venstres
sitt ekstraordinære landsmøte i Oslo
3. mars i år. Vi trur han her gir
uttrykk for ei haldning til den
europæiske integrasjonen som er
felles for mange — også i
andre parti.

Kvifor Norge bør bli medlem av Dei Europeiske Fellesskapa

Av Magne Lerheim

Det var ein gong ein draum, i Amerika, om Amerika — om eit kontinent som var rikare på ressursar enn noko anna kontinent, som skulle bygge eit samfunn som overgjeikk alle andre i demokrati og folkestyre, som skulle bygge på ein toleranse der folk av ymse nasjonalitet, med ymse tungemål, av ymse hudfargar skulle leve saman slik verda aldri hadde sett det før: i velstand og i glede, i fellesskap med kvar sine egne særdrag.

Den draumen er gråare i fargen i dag. Hos mange i det amerikanske samfunnet er draumen blitt erstatta med mismot. For andre er han blitt eit mareritt og for mange er det einaste tilbake eit ynskje om flukt frå den realitet der fattigdom og overflod lever side om side, men der folk av ulik hudfarge ikkje kan gjere det.

Det er ingen slik draum om eit Europa som bringer oss i Venstre saman i dag. Det som bringer oss saman er realitetane i vår eigen situasjon — i vårt eige samfunn og i den næraste omverda som vårt land er ein geografisk del av. Desse realitetane er ikkje berre erfaringar i ein verdensdel som gjennomlevde to verdenskrigar med 20 års mellomrom, men og i ein verdensdel som i mellomkrigsåra opplevde ein økonomisk depresjon med arbeidsløyse av tidlegare ukjent storleik og med dei menneskelege problem og den menneskelege depresjon som slike samfunnstilhøve skaper.

Det er vel ingen skilnad i ynskjemål for framtidssamfunnet som skaper debatt her hos oss i Venstre i dag. Det er knappast eit skilje i menneskesyn. Det som skaper debatt er ei ulik vurdering av kva som er realitetar, kva som er vindmøller og kva som er skremser — og om kvar vegen går best for å realisere det politiske program som er Venstre sitt felleseige.

I den debatt som vi no skal ha i to dagar, reknar eg med at dei ymse praktiske sider ved vårt lands situasjon vil kome fram. Eg vil difor avgrense meg mest råd er når det gjeld vurderinga av forhandlingsresultatet og av vår økonomiske og samfunnsmessige situasjon sett i eit korttidsperspektiv, under dei tilknytningsformer som kan tenkast, for så å seie noko om kvar vegen går vidare.

Det var ei samrøystes regjering, med tilslutning av eit Storting med 136 mot 13 røyster, som i 1967 gjorde framlegg om at vårt land skulle oppattnye søknaden frå 1962 om fullt medlemskap i Dei europeiske fellesskapa. Det var ingen venstre-representantar mellom dei 13 som rådde frå tingingar.

Først den 11. juni 1970 mottok Norge innbyding til møte med EF-organane, for saman med dei andre søkjerlanda å opne forhandlingane. Det var eit nyvalt Storting som 25. juni 1970 mot 17 røyster gav sin tilslutning til at forhandlingane skulle førast. Mellom dei 17 var det ingen frå Venstre.

Det var gode venstregrunnar for ei slik haldning, både på grunnlag av debatten i partiet først i 1960-åra, i det synet på dei nasjonale, europeiske og globale problem som var bygde inn i vårt prinsipp-program av 1964 og i stortingsvalprogramma i 1965 og 1969. At det i Stortinget i juni 1971 var 5 frå Venstre som røysta mot at forhandlingane skulle halde fram, endrar ikkje på dette.

JORDBRUK OG FISKE

No ligg då forhandlingsresultatet føre. Det skal vi ta standpunkt til. Det var ikkje lett då det heile var over den 16. januar i år beint fram å seie at dette var tilfredsstillande. Verken jordbruks- eller fiskeriprotokollen var heilt slik vi hadde ynskt. Det

tok ei tid å klargjere kva som låg i protokollane, kva føresetnader dei bygde på, — kva grunnlag dei klarla.

I dag kan vi konstatere at resultatet er i samsvar med Venstre sine føresetnader. Vi veit at vårt land var det einaste som i særprotokoll fekk slått fast at medlemskap i EF vil skape særlege problem for jordbruket som ikkje kunne løysast ved overgangsordningar. Det skal difor etablerast eit støttesystem som sikrar levestandarden for dei som arbeider i jordbruket. Den norske jordbruksprotokollen er ein særavtale som er ein del av traktatverket og like varig som den medlemskapstaktat som den er ein del av. Det representerer noke heilt nytt i EF at ei heil næringsgrein får varige særordningar og garantiar — og er i seg sjølv ei erkjenning av at Fellesskapa med nye medlemmer må endre karakter.

For fiskerinæringa ba vi ikkje om særvilkår fordi vi hadde særproblem av same karakter. Norge er Europas største og mest erfarne fiskerinasjon. Det var klart for alle.

Dei synspunkt som her vann fram, var omsynet til bosettinga langs kysten og omsynet til å verne om fiskebestanden langs kysten som eit varig næringsgrunnlag.

Kan vi så kalla det varig når avtalen går ut om 10 år? La det vere klart: Det er avtalen i denne form som er avgrensa til 10 år. Vi har reell garanti for at det også etter desse 10 åra ikkje skal skje noko innanfor våre fiskerigrenser utan vårt samtykke. Ikkje minst i eit politisk parti må vi vere i stand til å akseptere kor kvalifiserande ein slik garanti i realiteten er. Vi fekk også, og la oss ikkje gløyme det, akseptert den markedsordninga vi har for fisk som har sin heimel i Råfisklova og som sikrar førstehandsomsetning gjennom fiskarane sine eigne salslag.

INDUSTRIEN

Det måtte vere slik at jordbruk og fiske kom til å stå i fokus for vår interesse. Det var her vi ba om særordningar. Det er viktige næringar for vår bosetting og for vår sosiale struktur, og dei har hatt og har ein brei plass i Venstre sitt politiske arbeid.

Dei gir arbeid for $12\frac{1}{2}$ % av vår totale sysselsetting, men la oss vere klar over at dei representerer knapt 6 % av vårt nasjonalprodukt.

Jamfør med dette finn vi i industrien i dag, utanom bygg og anlegg, 26 % av vår sysselsetting. Den skaper knapt 30 % av vårt nasjonalprodukt.

For industrien har det ikkje vore snakk om særvilkår, men brei aksept av vilkåra om at alle tollhindringar skal takast bort i løpet av $4\frac{1}{2}$ år. Norsk industri har i over 10 år no arbeidd, kjøpt og selt varer i eit marked på 100 mill. mennesker — EFTA-landa. Det har vore eit tollfritt marked, utan importrestriksjonar. Det er tilkomsten til dette markedet som i dag er fundamentet for norsk industri, og det er dette fundamentet som vert borte når EFTA no vert oppløyst.

Eg skal ikkje gå i detaljar her, jamvel om detaljane er aldri så viktige. Men la oss ha klart for oss at vi eksporterer ca. 40 % av vårt brutto nasjonalprodukt, at vi importerer ca. halvparten av alt vi bruker og at det utvida EF tar imot ca. 70 % av alle varer vi eksporterer. Dette gir spørsmålet sin økonomiske dimensjon som vi — som medansvarlege i den politiske avgjerdsprosess — ikkje kan definere oss bort frå.

EIT ØKONOMISK ALTERNATIV?

Kva er så det økonomiske alternativet til medlemskap?

Det er dessverre ikkje Norden. Meir er det dessverre ikkje å seie om det.

Det er ikkje assosiering med EF, fordi den assosieringsstatus som har heimel i Roma-avtalens art. 238 berre er nytta for utviklingsland. Det er ikkje ei frihandelsordning slik vi kjenner den frå EFTA. Roma-avtalen gir ikkje høve til ein generell frihandelsavtale. Det har vore klårt heilt frå då OEEC prøvde å skipe eit ytre frihandelsområde rundt det indre fellesmarked. Det blir ingen gjensidig frihandelsordning, styrt av eit sams politisk organ, slik vi har det i EFTA-rådet — dagleg ettersett av ein sams administrasjon, slik vi har det i Genève — i EFTA-administrasjonen i dag.

Det fins berre eitt alternativ, og det er ein tosidig handels-

avtale mellom EF og Norge på basis av Roma-avtalen art. 113. Vi veit ikkje om vi kan få ein slik avtale. Vi veit at det kan ikkje bli ein tollavtale innom GATT's ramme med ein beste-vilkårsklausul. Vi veit at det i fall blir ein preferanseavtale der EF og dei næringsinteressene som pressar på i dei landa, er den sterke part og vårt land den veike.

Stort meir veit vi ikkje heilt sikkert. Men omrisset kjenner vi frå det tilbodet EF har kome med overfor Sverige.

For norsk industri og dermed norsk industrisysseletting er det svenske perspektivet ikkje lyst. Om det vert stilt krav til også å åpne for import av somme jordbruksprodukt, veit vi ikkje i dag. Men problemet ligg der med den verknad det vil ha for norsk landbruk. For norsk industri kan vi rekne med ein situasjon der over 40 % av vår totale vareeksport til eit utvida EF vil kome inn under unntaksordningar og særreglar som vil forstyrre eksportgrunnlaget. Dette gjeld for papirindustrien, ferro-legeringsindustrien, aluminiumsindustrien, annan metall-industri og frossen fisk.

Det er mellom 40- og 50 000 arbeidsplassar i desse industriane — dei aller fleste lokalisert i distrikta på Vestlandet og i Nord-Norge. Det er nok å nemne namn som Sauda, Odda, Husnes, Årdal, Sunndal, Mosjøen, Salten og Finnsnes. Det er eit alvorleg perspektiv for norsk distriktsutbyggingspolitikk om vi i dag skulle sette nokon av desse arbeidsplassane i fare.

Eg skal ikkje no gå vidare i dette økonomiske perspektivet. Men la oss gjere heilt klart:

Vi kan med brei penn og i trygg visse om at vi står på dei økonomiske realitetane sin grunn, slå fast at med det for-handlingsresultatet vi har fått for jordbruk og fiske — er ingen handelsordning med EF realistisk tenkbar som gir oss tilnærma dei fordelar og reduserte ulemper som medlemskap gir. Skal ein argumentere med handelsavtale så må ein, med den kunnskap vi har i dag, ta dei økonomiske kostnadene med. Ein må gjere det klart for det norske folk at dette er ei rein verdiprioritering der trygging av eksisterande arbeidsplasser — og dermed eksisterande bosetting — og økonomisk stabilitet ikkje har høgste prioritet.

La meg legge til som mi vurdering at handelsavtalealternativet lett vil tvinge fram ei raskere strukturrasjonalisering i

industrien og ein større urbaniseringstakt for å halde veksten i den økonomiske levestandarden oppe. Konsekvensen blir då det motsette av den styring av økonomien som dei ynskjer som peikar på dette alternativet. Det gamle ord om at det beste kan vere det godes fiende, vil få ei ny stadfesting.

Kunne vi med dette økonomiske perspektivet halde oss utanfor — var forhandlingane ein realitet — var ikkje konklusjonen gitt på forhånd? Det er to grunnar til at det ikkje var slik.

For det første var det ingen som kunne seie, før forhandlingane var slutført, at der i EF var eit reelt ynskje om å få også landet vårt med som medlem. For det andre kunne ingen heller seie om der var så sterk vilje til dette at vi fekk dei særvilkår for jordbruk og fiske som vi av bosettingsmessige grunnar hadde trong for. Eg må berre seie meg uendeleg glad for at vi kom til å sleppe den vanskelege vurdering det ville vere om bosetting og arbeidsplassar knytt til jordbruk og fiske skulle vurderast mot bosetting og arbeidsplassar i industrien.

Men dei som går inn for ein handelsavtaleordning bør vite at for dei bør den problemstillinga vere ein levande realitet.

På lengre sikt da? Vil ikkje medlemskap forsterke konsentrasjons- og urbaniseringstendensene? Står det ikkje i motstrid til den distriktsutbyggingspolitikk vi har prøvd å føre og gjerne vil føre vidare?

La oss slå fast. Distriktsutbyggingspolitikken blir framleis vårt eige ansvar. Kjem EF inn blir det i form av støtte og i form av markedsmuligheter som opnar seg. Ingen av dei verkemiddel vi har i distriktspolitikken i dag kjem vi til å misse. Fleire av EF-landa har gått lenger enn oss i f. eks. etableringsforbud og i offentlege investeringar. Lykkast vi ikkje i distriktspolitikken må vi ikkje skylde på EF. Ansaret blir vårt eige. Taper vi eksisterande arbeidsplassar er det også vårt ansvar.

ET ALL-EUROPEISK OG GLOBAL MÅLSETTING

Så har vi vel nådd fram til konklusjonen då og marsjerer inn i eit utvida Fellesmarked, i trygg visse om at alle våre problem er løyste. Ingen tar meir feil enn den som ser verkeleggjering av norsk medlemskap i EF som avslutninga på ein prosess, jamvel kor hard denne prosessen vert i det næraste halvåret.

Det er ikkje slik at vi gjennom medlemskap har «nådd heim» — at vi kan slappe av frå det verkelege livet og la andre gjere jobben for oss. Det er ikkje slik at Brussel tar ansvaret og Brussel løyser våre problem.

Medlemskap vil gi oss plass i ein ny politisk kvardag, der vi får ein sjanse til å arbeide mot mål som i dag ligg utanfor vår rekkevidde. Dette kjem i tillegg til det ansvaret vi framleis får å forme vårt eige heimlege samfunn ut frå dei mål og dei prioriteringar og med dei verkemiddel som vi har klarlagt i Venstres program. Det kan ikkje i vårt parti vere noko skilje her.

Den som vil tilrå medlemskap, har plikt til ikkje berre å klargjere dei økonomiske verknadene i vårt land, men også kva målsetting og verkemiddel som skal stillast opp for vårt arbeid innanfor eit integrert Vest-Europa.

Kva så med den nye politiske kvardagen — og dei nye politiske mål vi kan sette oss?

I ein av sine store taler i Stortinget i 1931 sa statsminister Johan Ludvig Mowinkel m. a.: «. . . etter min mening er en løsning av de økonomiske vanskeligheter i Europa løsningen mot fred. Jeg ser den internasjonale fredsbevegelse som en økonomisk bevegelse . . . Det nytter lite med våpenavrustning hvis ikke den økonomiske avrustning er i god gang. Det ene er i virkeligheten en forutsetning for det annet.»

Det same kunne seiast i dag. I global samanheng gjeld det i høvet til u-land. Men det gjeld også i europeisk samanheng.

For Vest-Europa har vi gjennom EF nådd den økonomiske avrustning og økonomiske integrasjon som gjer indre krig utenkeleg. Men Vest-Europa er berre ein del av vår verdens-

del. Det står tilbake eit skilje mellom Øst- og Vest-Europa, der oppbygging av allmenn politisk tillit må gå hand i hand med utvikling av eit økonomiske samarbeid og ein økonomisk integrasjon bygd på erkjenninga av at vi — for å sikre ei framtid for menneska — står på det same grunnlag. Det integrerte Vest-Europa er vegen til ei all-europeisk løysing. Det synet veit vi er felles for dei som i dag står i fremste rekke i å forme EF-landa sin politikk. Mellom dei står vår partifrende, utanriksminister Scheel i Vest-Tyskland. Her bør også vår plass vere.

Kvar levande generasjon må ut frå ei realistisk vurdering av situasjonen i si eiga tid stille seg mål ein vil nå for større internasjonal tryggleik. Vi kan berre beklage at vi i arbeidet med den vest-europeiske integrasjon vart seinka med eit tiår. No må vår generasjon stille opp som si fremste målsetting å nå fram til ei all-europeisk løysing, der ulike ideologiske grunnsyn kan finne sine varige samlivs- og samarbeidsformer.

Det all-europeiske synet har også eit klart globalt perspektiv. Det er delinga i Europa som infiserer mange av dei lokale konfliktane rundt i verda. Det er nok å nemne Midt-Østen og Sørøst-Asia. Konflikten mellom Sovjet og USA har sin føresetnad i at der er ein konflikt i Europa. Denne konflikten er det opp til oss å løyse opp.

EF-samarbeidet har eit globalt perspektiv til. Det gjeld det økonomiske tilhøvet til utviklingslanda. Det skal ikkje seiast mykje, men dette: Vi bør snarast erkjenne at vårt land ikkje er eit føregangsland i bistandsarbeidet — og at vi i vår kritikk av andre bør ta omsyn til det. Vi må erkjenne at mens vi bruker 0,33 % av vårt nasjonalprodukt til bistand, bruker Frankrike og Nederland det doble og Belgia ein halv gong til så mykje. Vår målsetting må vere å nå 1 % og å arbeide for at ein rimeleg del av den økonomiske vekst som eit utvida EF gir grunnlag for, kjem u-landa til gode på vilkår som samsvarer med vårt syn. Det blir eit politisk arbeid å få det til. Det arbeidet skal vi ta del i som medlem.

Det er ikkje berre tilhøvet til u-landa som har gitt vår generasjon eit nytt syn der optimismen er stilt ned og der krava til ansvar og styring er stilt opp. I like høg grad gjeld det ansvaret for utnytting av ressursane — ansvaret for den forsøpling av våre omgivelser og vårt miljø som den sterke industrialiseringa

har ført med seg. Det stiller krav til ny erkjenning også hos oss. Vi kan vel seie at økonomisk sett er den vår den oljen og den gassen som vi finn på vår kontinentalsokkel. Men vi må erkjenne at ressursmessig sett er den i global eige.

Det er lett å sjå at desse problema skulle vere underlagt global styring. Det er likevel ei langsiktig oppgave å organisere det. Imens må vi arbeide for å løyse ei rekke av våre miljø- og forurensingsproblem i EF- og all-europeisk samanheng. EF-kommisjonen har tatt arbeidet opp, og vårt land må i eigen interesse og i Europas interesse presse på, slik at forurensingane, som ingen landegrenser kjenner, kan bli underlagt ein overnasjonal politisk vilje. Både teknisk og økonomisk kan problema løysast dersom dei overnasjonale styringsorgana får tilstrekkeleg myndighet.

BYRÅKRATI OG DEMOKRATI I BRYSSEL

Det overnasjonale ja, — vil ikkje det seie byråkratiet i Brussel — dei 6000 — litt færre enn i nye stor-Bergen kommune — Det vil det. Her som i alle samanhenger der politiske avgjerder skal takast, finn ein administrasjonen — eller byråkratiet. — Vi kan ikkje tenke oss konsekvent og gjennomtenkt samfunnsstyring utan. Men den tar feil som seier at det viktige her er at makt skal overførast frå Oslo til Brussel. Den makt som skal samlast i Brussel, er først og fremst makt som ikkje fins i dag — og om den fins, så er det i private organ i multinasjonale konsern, på internasjonale børsar og hos internasjonale spekulantar. Det er eit politisk vakuum som skal fyllast, slik vi i vårt land på nasjonal basis stadig har gitt politiske organ makt for å styre private maktkonsentrasjonar.

Så er då vel forskjellen at i Oslo skjer dette i demokratiets former — men ikkje i Brussel. Ja, det er nesten slik. For meg har Roma-avtalen aldri tilfredsstilt dei krav eg stiller til parlamentarisk og demokratisk struktur. Det gir grunnlaget for ei klar målsetting i EF-arbeidet. Det ligg eit arbeid framfor oss.

Denne målsettinga må bygge på ei erkjenning. Roma-avtalen og EF-samarbeidet bygger på ein ny struktur — ufullkommen i

svært mykje. Denne struktur er likevel det første alvorlege forsøk menneska har gjort på å kombinere det lokale og nasjonale demokrati sine fordeler, med ein integrasjon mellom nasjonalstatane der det er tilmærma balanse mellom dei plikter nasjonalstatane tar på seg og den innverknad den einskilte stat har på avgjerda. Det er ei utfordring å forme denne strukturen i samsvar med dei parlamentariske og demokratiske prinsipp vi legg til grunn. Lukkast vi ikkje her i Vest-Europa, vil vi aldri lukkast i å bygge ut eit globalt samarbeid på eit demokratisk grunnlag.

EI OVERNASJONAL SAMARBEIDSFORM

Spelar det nokon rolle om dette overnasjonale samarbeidet får ein meir eller mindre god demokratisk utforming? Er det ikkje likevel slik at den overnasjonale samarbeidsform betyr slutten på nasjonalstaten? Er ikkje EF det første steget mot Europas Forente Stater? Og vil ikkje den draumen falle i grus slik draumen om Amerika har gjort det?

Då Europas folk etter siste krig samla seg på ruinane av ein verdensdel for å starte ei oppbyggingsbygging, var det klart at ei ny form for samarbeid måtte til. Det danna seg snart to hovedsyn om korleis dette skulle skje. Det eine var det føderative syn om at vegen ut av vanskaner var Europas Forente Stater. Det andre synet vart kalla funksjonalistisk og bygde på tanken om sektorsamarbeid mellom suverene nasjonalstatar, bundne saman i Det europeiske statsforbund.

I praktisk politikk vart det ingen av disse syna som vann fram. Det var et tredje syn — ut frå ei praktisk vurdering av eit vanskeleg problem.

I Mellom-Europa låg der eit konfliktområde mellom Tyskland og Frankrike. Det var rikt på kullkjelder og på jarnkjelder. Det var eit fundament for rustningsindustrien for det land området hørde til — vekselvis Tyskland og Frankrike.

No stod problemet igjen uløyst etter ein ny krig slik det i realiteten gjorde etter Versailles-freden. Men no — i 1951 — vart det løyst.

Det vart laga ein traktat som bygde på synet om sektor-samarbeid, og dette vart kombinert med behovet for ein felles myndighet som stod over dei nasjonale organ på denne sektoren. — Det overnasjonale samarbeidsprinsipp var skapt. Det Europeiske Kull- og Stålfellesskapet var ein realitet.

Det var dette overnasjonale samarbeidsprinsipp som vart ført vidare til to nye sektorer, to nye områder gjennom Roma-avtalane i 1957 — nemleg på det økonomiske området gjennom avtalen om Det Europeiske Økonomiske Fellesskap og for atomenergien gjennom avtalen om Det Europeiske Atomenergifellesskap.

Derfor er vi i dag invitert til å slutte oss til 3 traktatar som gjeld 3 avgrensa samarbeidsområder. Skal samarbeidet utvidast til nye områder, må det nye avtaler til som må vedtakast i dei same statsrettslege og folkerettslege former som det vi er invitert til å gjere i dag. Det er ikkje skapt noko form for føderativt maktsentrum i Europa som sjølv kan utvide sin makt på kostnad av nasjonalstatane.

NASJONALSTATEN OG SUVERENITETEN

Dette er ikkje berre eit trygt og sikkert formelt resonnement, det er ein sikker politisk realitet. Nasjonalstaten stod fram i Europa. Tanken fekk sin vekst og konkretisering i nasjonale grenser som var skapt i tida etter den franske revolusjon. For dei tidlege liberale var det ein nær samanheng mellom individets frihet og nasjonens frihet.

Med nye tider, nye krav og nye problem har nasjonalstatens stilling vore under stadig forandring. I 1890 — midt under vår eigen kamp for full nasjonal frihet — reiste folkehøgskulestyrar Ullmann frå Venstre og Telemark — saman med andre — kravet om at Norge skulle gå inn i bindande voldgiftavtaler for å bilegge usemje mellom nasjonane. Det var radikale tankar og Høgre-regjeringa Stang stod imot. Eg skulle gjerne hatt tid til i dag å lese Ullmanns tale i Stortinget i mars 1890, der han klargjer både dei nasjonale verdiane og det nasjonale behov for å fråskrive seg råderett i den mellomfolkelege rettssikkerhets namn. Men det får vere.

Då proteksjonismen i mellomkrigsåra slo ut i toll- og handelskrig, skapte Venstres bergenske førar J. L. Mowinckel Oslo-konvensjonen. Eg skulle gjerne ha hatt tid til å lese ein av hans talar frå 1931, der han vender seg mot isolasjonismen og proteksjonismen i Bondepartiet og Høgre — den same form for isolasjonisme som vi finn i Senterpartiet i dag — og peiker på vegen framover. Men det får også vere.

I 1952 var Venstres førar Neri Valen frå Telemark mellom forslagsstillerane til den nye § 93 i Grunnlova som eit medlemskap i EF vil bygge på. Han gjorde det for at vårt land skulle få høve til å delta i det overnasjonale europeiske samarbeid, som han, som medlem av Europarådet, var klar over kom.

Det overnasjonale samarbeidsprinsipp slik det er lagt ned i dei 3 traktatane regjeringa har skrive under, er ikkje steg på vegen mot Europas forente stater — men alternativet til ein europeisk federasjon. Det er det alternativet som kombinerer den suverene nasjonalstat med løysing av felles problem gjennom felles myndighet.

Det har vore sagt og skrive mykje om suverenitetsproblema i den seinere tid — og mykje har hatt lite kontakt med det verkelege livet. Den nasjonale suverenitet er ikkje eit matematisk omgrep. Det er ikkje fast — det skifter frå tid til tid. Det er ingen som med nokon rett kan påstå at ikkje Frankrike, Tyskland og Nederland er like suverene nasjonar i det internasjonale liv som Sverige er i dag og som Storbritannia og Norge vil vere som medlemmer i EF. Det er både logisk og faktisk politisk like rett til å seie at medlemskap i overnasjonale samarbeidsorgan er ei utviding av den nasjonale suverenitet som til no har vore avgrensa til det nasjonale område. Ikkje minst er det rett for dei små statane.

POLITISK VAKUUM — POLITISK STYRING

Men endå viktigare er den politiske realitet at den overnasjonale samarbeidsform skaper offentlig makt og grunnlag for politisk vilje der det i dag er eit politisk vakuum — der dei frie kreftene rår.

Det er nemlig ikkje slik at etableringsretten eller arbeidsmarkedet eller kapitalrørslene er fri i EF i liberalistisk forstand. Uttrykka fri kapitalrørsle, fritt arbeidsmarked og fri etableringsrett slik dei oftast blir brukt i debatten er og blir fri fantasi. Det som er skapt er ikkje-diskriminerande reglar, fri for nasjonal diskriminering. Men korleis reglane skal vere, kva for styring ein ynskjer er opp til landa sjølve å avgjere.

Det er i ein slik styrings- og stabiliseringssamanheng vi også må sjå det som er kalla Werner-planen om eit pengemessig samarbeid. Etter mitt skjønn er debatten om Werner-planen urimeleg oppdimensjonert i vårt land. Vi veit det er nødvendig å få bukt med valutaspekulasjonen og å skape ein samordna konjunkturpolitikk i stabiliteten si teneste. Vil vi det, må vi også ville dei verkemiddel som er til rådvelde. Dei som taler høgt om dei verkemiddel som vi taper — taler lavt om dei nye vi kan få.

Det er ikkje kvar generasjon som får oppleve at det blir skapt nye samarbeidsformer mellom statane som ein kan seie vil få varig liv så lenge den noverande samfunnsform består. Vi har opplevd det, trur eg, i den overnasjonale samarbeidsforma. Det er både underleg og tilfredsstillande å sjå at denne nye samarbeidsform mellom suverene statar oppsto i den verdensdel der nasjonalstaten vart skapt. Den er framtida si samarbeidsform mellom rike land, mellom rike og fattige land, og mellom jamt fattige i andre verdensdeler — ikkje minst til vern om dei små statane slik vi no har 20 års erfaring for i Europa.

Det overnasjonale er ikkje eit mål i seg sjølv. Som alle andre samarbeidsformer er det ein redskap for samliv og samarbeid, anten det er mellom individ, mellom grupper eller mellom nasjonar. Også den overnasjonale samarbeidsform kan og vil skifte karakter — Luxembourg-forliket er eit døme på det. Korleis det skal justerast i framtida veit vi ikkje — kva område, kva for sektorar det skal dekke veit vi heller ikkje. Det vil avhenge av dei problem som pressar seg på.

Personleg trur eg at arbeidet for å stoppe industriforurensing og for ein samla miljøpolitikk delvis må under overnasjonal kontroll. Eg trur vidare at sentrale sider ved vår ressursutnytting, i mangel på global styring, må under europeisk overnasjonal kontroll. Eg trur at dei private dataarkiv, som stiller den per-

sonlege integritet i fare, i denne fasen er eit problem for vår verdensdel, og med det første må under overnasjonal styring. Eg trur at det ikkje fins alternativ til den overnasjonale myndighet når det gjeld styring av dei multinasjonale konsern. Vi klarer aldri å halde problema frå våre landegrenser ved å isolere oss.

Finn vi så politisk vilje til dette i Vest-Europa i dag?

Det er eit vanskeleg spørsmål, særleg vanskeleg for oss som er knytt til den nord-europeiske liberal-radikale tradisjonen. Vi har få og små samarbeidspartnerar. Vi er også sjølve blitt få etter kvart. Men vågar vi å sjå på europeisk historie etter at folka sjølv fekk makta, finn vi tilnærma det same bilete som vi i norsk politisk historie. Det har vore tilbakeslag der konservative krefter har dominert. Det har vore reaksjonære periodar med krig som konsekvens. Men over tid har det vore dei radikale framstegskreftene av liberal eller sosialdemokratisk karakter som har dominert. Vi veit at i dei andre landa — som i vårt — er det folket sjølv som veljer kven som skal styre. Det er den einaste garantien demokratiet har.

DET LOKALE, DET NASJONALE, DET INTERNASJONALE

No mot slutten må eg få seie nokre meir personlege ord. Sia eg var politisk bevisst og i gymnasåra fann min plass i Venstre, har eg vore klar over og kjent glede ved å høyre til ein regional kultur innan landet vårt. Då Anders Lange i studiedagane håna oss fordi vi — med landets høgste utdanning, som han sa — ikkje tala korrekt — ikkje tala «danna», som han også sa, var svaret at eg kjende det som meir meningsfylt danning å bruke den dialekt eg hadde lært i heimen. Det same gjeld i dag.

Like gammalt er medvitet om at dei regionale særdrag gjekk inn i ein nasjonal kultur som var annleis enn mange andre nasjonale kulturar. Tilslutninga til Venstre, med den spesielle bakgrunn som oppvekst og forming i okkupasjons- og krigsår

representerte, var ikkje lite basert nettopp på arbeidet for det nasjonale og det demokratiske. Det same gjeld i dag.

I min heim på Sunnmøre vart eg også lært at Venstre var eit parti med eit internasjonalt og allment idégrunnlag der arbeidet for fred mellom nasjonane og løysing av dei økonomiske konfliktane gjennom frihandel og internasjonal arbeidsdeling høyrde saman med arbeidet for den einskildes menneskeverd i det daglege og lokale miljø.

Individet — mennesket sjølv — sto ofte i framgrunnen i eit krav til åndsfridom og rettferd, til sosial likskap og menneskeleg likeverd, men også til individets plikter mot seg sjølv og mot andre. Eg trur like lite i dag som då at nokon kan avgrense individet til det nære miljø utan å ta frå individet dets dimensjon — dets universalitet.

Det både kan og vil oppstå konflikt mellom dei plikter individet har i og for det nære miljø og i og for det fjerne — det internasjonale. Eg veit at mange føler det valget vi står overfor no nettopp som ein konflikt her.

Det er mitt syn at vår oppgave er å vise samanhengen i desse pliktene — ikkje å stille dei opp mot kvarandre. For meg er det to sider ved same sak — ut frå det same syn på individet og demokratiets framtid — å arbeide for demokrati på arbeidsplassen, og å reise kravet om ei demokratisering av EF-organa, som det var for 12 år sia i Oslo bystyre å reise kravet om demokratisk bydelsutval. Det var før begrepet nær-demokrati var skapt.

Det er mi tru at det ikkje skal ta lenger tid å finne parlamentariske og demokratiske former i EF-samarbeidet enn det tar å skape nærdemokrati i Oslo og demokrati på arbeidsplassen i Norge.

FELLES PROBLEM MÅ LØYSAST I SAMARBEID

Politikk er som oftast eit valg — valg mellom alternativ der vi ikkje — slik vitenskapsmannen i sitt laboratorium — kan prøve to eller fleire vegar og så velje den sikraste. I det praktiske samfunnsarbeid må du velje utan nokon gang å få vite om alternativet hadde vore betre.

Du må gjere eit valg. Det må kvile på ditt grunnsyn — som ikkje skifter frå år til år — og som er uavhengig av meiningsmåling. Ditt valg må kvile på ei klar plikt mot dei menneska som lever i dette samfunnet no — nettopp no. Det må kvile på ei klar plikt til å legge eit grunnlag som ein ny generasjon kan bygge vidare på i arbeidet for fred og internasjonal utjamning og i arbeidet for forminga av det nære miljø.

Vi lever i ei overgangstid, slik alle tider er overgangstider. Vår er overgang mot eit postindustrielt samfunn, der datamaskiner, elektronisk teknikk og programmerte produksjonsprosessar blir ein del av kvardagen.

Det blir eit samfunn med andre krav til individet enn vårt samfunn. Ikkje færre krav — ikkje mindre krav — ikkje mindre press — ikkje mindre kamp for å overleve med menneskeverdet i behold.

Vi ser inn i ei framtid der den lyse optimismen på individets vegner må stillast ned. Men vi har ikkje lov til å tru at vi ikkje skal lukkast. Trur vi ikkje på eit betre miljø, med betre vilkår for mennesket — er det eigentleg mennesket sjølv vi har tapt trua på.

Vårt lands problem og andre lands problem, rundt oss, er av same karakter. Vi må i våre land lykkast saman — i fellesskap — i samarbeid — ut frå det felles syn på individet som har overlevd tilbakevendande krigar gjennom generasjonane, det felles syn på individet som har overlevd alle tilbakeslag til no, det felles syn på individet som er vår verdensdel sitt særmerke.

På landskonferansen 11. mars blei landsstyret for «JA til EF»-aksjonen valt. Styret blei slik sammansett:

**Reidar Carlsen, formann
Ola H. Metliaas, nestformann
Olav Benum
Ove Bergvoll
Petter Jakob Bjerve
Borghild Bondevik Haga
Steinvor Ellingsen
Arne Hammer
Petter Haraldsvik
Gudmund Harlem
Gunnar Hellesen
Turid Holen**

**Tor Holtan-Hartwig
Erling Johansen
Johan Lyche
Ole Myrvoll
Finn Nilsen
K. M. Skjellerudsveen
Peder Søliland
Gunnulf Tinne
Leiv Vidvei
Grethe Værnø
Liv Østlie**

Til «JA TIL EF»-aksjonen, Cort Adelersgt. 16, Oslo 2.
Tlf. 56 51 85 - Postboks 2599, Solli, Oslo 2.

Eg vil gje eit tilskott på kroner

- som ☐ er sendt over postgiro 210811
☐ er sendt over bankgiro 8200.01.40208
☐ eg legg ved i sjekk
- ☐ Eg ynskjer informasjonsmateriell tilsend.
☐ Eg ynskjer å ta del i det lokale arbeidet.

Namn

Adresse

Kontroll: Ildal, Waaler & Co., Statsautoriserte revisorer.

Si JA til EF